

interfecti cognatis inimicitias capitales suscipito, A ni integram capitis ejus æstimationem(cujuscunque is fuerit conditionis) amicorum ope fretus intra duodecim menses persolverit. Sin eum cognati ejus pro derelicto habuerint, neque vero quidquam pendere voluerint, ipse inimicitias subito solus, ac illi pro inimicis non habentor. Ei tamen interim cognati ejus victum ne suppeditanto, neve cum eo pacem habento; id quod si quis eorum fecerit, fortunis suis omnibus regi multator, et qui prius cognatum suum pro derelicto habuit, is jam cognatis interfecti pro inimico habetor. Atqui si alium quemcunque præter interfectorem ipsum cognatorum quisquam ultus persecutusque fuerit, is fortunis suis omnibus multatus, regi et omnibus amore eum prosequentibus, pro inimico putandus est.

II. Si quis ad templum oppidumve regium confugerit, eumque alius oppugnarit, damnove affecerit is, prout antea essati sumus, tenetur.

III. Nulla pugnae aut homicidii nomine irrogata remittitor multa.

IV. Clare autem significo non fore ei qui sanguinem humanum effuderit suffugio domum meam, ni prius Deo ac cæsi cognatis cumulate satisfecerit, et præterea impleverit quodcunque ei fuerit ab episcopo, in cujus id diocesi acciderit, imperatum.

V. Maximas autem Deo et vobis omnibus ago gratias, qui me auxilio vestro in hac pacis, quam nunc ad profligandos fures sancivimus, lege adjuvistis, ac vehementer confido eo vos propensius nobis in posterum opitulaturos, quo hujus decreti observatio magis videbitur necessaria.

Quomodo desponsanda virgo, et quibus ritibus procedendum sit (1).

I. Si quis virginem ducere aut feminam voluerit, ipsa et amicis suis consentientibus, debitum est cum ex jure divino, tum ex humana institutione, ut sponsus
(1) Hæ addita sunt ex alio manuscripto.

aus primo non solum fidem præbeat de prælocutis perimplendis, sed una etiam cautionem, se eam ita cupere, ut secundum legem Dei eam habeat uxorem, et hoc etiam vadiant amici ejus.

II. Tum habenda victus ratio, et sciendum est quis eos sustinuerit. Stipuletur hoc sponsus ipse idemque pariter amici ejus.

III. Edicat jam tum sponsus quæ bonorum parte uxorem donat, præter hanc quam ex ejus beneplacito ipsa prius cooptaverit.

IV. Sin et ipsa eum supervixerit (quod si quidem eveniat) tunc justum est ut ipsa habeat dimidiam partem omnium bonorum, et si prolem inter se susceperint, integritatem ipsam, donec transeat ad secundas nuptias.

V. Sponsiones autem vir, quas jam pactus est, cautione interposita illibatas semper custodito, et amici suis eas vadianto.

VI. Si de omnibus jam inter ipsos convenit, spondeant consanguinei suam consanguineam uxorem ei qui illam petiit, vitæ etiam integram fore, satisfactionemque accipiant de celebrandis nuptiis.

VII. Si maritus eam postea de territorio Thani [seu baronis] quo jam nutrita est, eduxerit in alterius Thani territorium, cautione satisdatum sit amicis suis, quod exinde nemo ei inferet injuriam; etsi ipsa contra mali quid pataverit, prompti sint amici ejus marito facere emendationem, si ipsa non habuerit unde compensaverit.

VIII. Nuptiali huic dationi missalis aderit sacerdos; is de jure eorum conjunctionem Dei benedictione in omnem felicitatis plenitudinem promovebit.

IX. Cautè etiam providendum est, ut intelligatur nullum inter eos esse consanguinitatis vinculum, ne juste postea separentur qui injuste primitus jungebantur.

LEGUM ECCLESIASTICARUM EDMUNDI

PRISCA VERSIO.

TITULI CAPITULORUM PARTIS I.

- I. De castitate ordinatorum.
- II. De decimis et aliis debitis ecclesiæ.
- III. De homicidio.
- IV. De fornicatione cum nunna, vel sanctimoniali, et de adulterio.
- V. De apparitione ecclesiarum.
- VI. De perjurio et liblaco.

PROEMIUM.

Edmundus rex congregavit magnam synodum Dei ordinis et sæculi apud London civitatem in sancto Paschæ solemni, cui interfuit Odo et Wulstanus archiepiscopi, et alii plures episcopi, qui perquirentes

D de consilio animarum nostrarum, et eorum qui subditi sunt illis.

CAPITULA.

I. Imprimis est ut sanctis ordinibus evecti, qui plebem Dei docere debent lumen vitæ, castitatem teneant secundum ordinem suum, sit *werhades* sit *wifhades*, sit alterum, sit alioquin; sint ejus digni quod in canone dictum est, hoc est, ut perdant sæcularem pecuniam, et sanctificatum *legerstowa* (id est sepulturæ locum), id est positionis locum, si non convertantur et emendentur.

II. Decimam præcipimus omni Christiano super Christianitatem suam dare, et emendent *cyrisceatum*, id est ecclesiæ consum, et *elmesfeoh*, id est elec-

synæ pecuniam. Si quis hoc dare noluerit, excommunicatus sit.

III. Si quis sceleratis manibus effundat sanguinem Christianum, non appareat in conspectu regis priusquam emendationem ineat, sicut episcopus docebit, et pœnitentiam consulet.

IV. Qui cum nunna vel sanctimoniali fornicabitur, sanctificato atrio sit indignus, nisi emendet, sicut homicida; sic idem diximus de *ewice* (l. *cuvbrice*), id est de adulterio vel infracto conjugio.

V. Amplius dixi ut omnis episcopus reficiat Dei domus in suo proprio, et regem admoneat, ut omnes ecclesiæ Dei sint bene paratæ, sicut magnum nobis opus est.

VI. Qui falsum jurabunt, et liblacum facient, sint in æternum a Dei consortio segregati, nisi ad dignam satisfactionem per omnia revertantur.

(Pars II, huc nihil confert.)

TITULI CAPITULORUM PARTIS III.

I. De homicidio.

II. De assaltu in itinere versus ecclesiam vel burgum regis.

III. De *shtewita* et *manbota*.

IV. De *fudentibus sanguinem humanum*.

PROOEMIUM.

Ego Edmundus rex mando et præcipio omni populo seniorum ac juniorum, qui in regione mea sunt, ea quæ investigans investigavi cum sapientibus clericis et laicis.

CAPITULA.

I. In primis quomodo possem Christianitatem magis erigere, et magnum nobis necesse visum est, ut amicitiam vestram et benevolentiam teneamus inter vos in toto regno meo; et mihi valde displicent, et vobis omnibus, multiplices et injustæ pugnæ quæ inter vos ipsos fiunt, unde diximus: Si quis post hæc hominem occidat, ipse sibi portet inimicitiae factionem, nisi amicorum suorum auxilio intra unum persolvat eum plenum *Weregildo*, sit natus sicut sit. Si eum cognatio sua deserat, et pro eo *gildare* noluerit, tunc volo ut omnis tribus vel cognatio illa sit extra factionem, præter solum malefactorem; sed deinceps ei nec victum det nec pacem. Si quisquam cognationis suæ firmet eum postea, reus sit omnium quæ habebit erga regem, et portet fudam erga contribuales, quia primitus reprobaverat eum. Si ex mortui cognatione quis vindictam perpetret in aliquem alium præter ipsum malefactorem, sit inimicus regis, et perdat totum quidquid habet.

II. Si quis ecclesiam requirat vel burgum meum, et ibi assaliatur, vel affligatur, qui hoc fecerit, ejusdem culpabilis quod supra dictum est.

III. Et nolo ut aliqua *shtewita*, vel *manbota*, condonetur.

IV. Amplius indico, quod qui sanguinem fundat humanum, nolo socnam habere in familia mea, antequam divinam emendationem suscepit, et ad omne rectum inclinetur, sicut episcopus docebit in cujus scyra fuerit.

A De sponsalibus contrahendis tempore regis Edmundi.
(Ex libro *Jornalensi*.)

Si quis virginem vel viduam ducere velit, et hoc illi placeat et amicis suis, tunc rectum est ut *bridguinum*, per Dei justitiam et sæculi jus competens, in primis promittat et vadiet eis qui *paranympbi* sunt, quod eo modo quærat eam, ut secundum Dei rectum pertinere velit, sicut sponsus debet legitimam sponsam, et plegient hoc amici sui. Post ea sciendum est cui *fosterleanum* pertineat. Vadiet hoc *bridguina*, id est sponsus, quid ei dare disponat, cur ejus eligat voluntatem, et quid ei destinet, si supervixerit ipsum. Si sic quoque conveniat, rectum est ut dimidiam pecuniam habeat, et totam si simul puerum habuerit, nisi deinceps virum capiat. Totum hac vadio confirmetur, et amici sui plegient. Si tunc omni re concordent, ardeat cognatio et despondeat eam *tot wyte* et *toryghthlyte*, id est in uxorem et rectam vitam, et excipiat inde plegium qui jus habet in vadio. Sed si de ipsa terra velit ipsam ducere in terram alterius thani: consilium est, ut amici habeant pactionem, ne quis ei faciat injuriam. Et si illa forisfaciat, ut possint esse propinquiore emendationi, si non habeat unde componat. Huic dationi debet interesse presbyter, qui cum Dei benedictione debet eorum consortium adjuvare in omnem sanctitatem. Bonum est prævidere ne ex aliqua consanguinitate sibi pertineant, ne juste postmodum separentur qui sceleratis nuptiis consenserunt.

LEGES ECCLESIASTICÆ DE NUPTIIS.

(Text. Ruff. ex nova versione.)

Quomodo virgo desponsanda, et quinam ritus illi esse debent.

I. Si quis virginem, vel uxorem in matrimonium ducere velit, et hoc illi ac amicis placeat, tunc justum est ut sponsus juxta jus Dei et instituta mundi prius promissum et fidem det viro, qui eorum prolocutor (*paranympbus*) est, quod ille hoc modo eam cupiat, ut juxta jus Dei eam servare velit, sicut vir feminam suam debet: et hoc spondeant amici illius.

II. Postea sciendum est, ad quem cibariorum exhibitio pertinet; hoc spondeat deinde sponsus, et fidejubeant amici ejus.

III. Postmodum significet sponsus quid ei daturus sit pro eo quod illa voluntatem ipsius elegerit, et quid ei donaturus sit, si illa supervixerit eum.

IV. Si hoc ita pacto conventum est, tunc justum est, ut ea dimidiam bonorum partem habeat, et omnia si prolem invicem habeant, nisi illa deinde ritum (alium) eligat.

V. Confirmet omne quidquid promiserat sponsione et amici fidejubeant.

VI. Si illi tunc in omni re concordant, tunc adeant cognati, et spondeant consanguineam suam in uxorem, et ad rectam vitam ei, qui illam desiderat, et accipiant fidejussorem (eum) qui in sponsionem jus habet.

VII. Si eam ex terra illa ducere velit in alterius

thani regionem, tunc sponsio ipsius sit, quam amici paciscantur, quod maritus ejus nullam illi injuriam inferat; et si illa delictum commiserit, quod propinquiores debeant compensare, si illa non habeat unde compenset.

VIII. Nuptiis presbyter intersit; qui de jure cum

A Dei benedictione eorum conjunctionem adunare debet in omni felicitatis plenitudine,

IX. Bonum etiam est cavere, ut sciatur, an non per consanguinitatem conjuncti sint, ne juste postea separentur, qui injuste antea conjuncti erant.

EDGARI REGIS ANGLORUM LEGES ECCLESIASTICÆ

CONCILIUM BRANDAFORDIÆ AB EDGARO REGE CONVOCATUM

IN QUO

Edwini regis decreta rescinduntur, ablata Ecclesiæ restituuntur, et Dunstanus ab exilio revocatur.

Non occurrunt in concilio actorum formulæ: breviter autem sic notantur in antiquitatibus Britannicæ Ecclesiæ, cap. 13: Interea Mercii et Norrenses, ac inter Humbrum et Thamesim mediterranei, in regem Edwinum arma capiunt. A quibus autem hic tumultus motus fuerat, monachi cauti omittunt. In hoc tumultu Edgarus regis frater regi partem obtinet. Hi multis utrinque illatis præliis, regni vires labefactarunt: sed Edgarus tandem potior, convocato ad Brandan fordiam regni concilio, fratris Edwini acta et decreta rescindit, ablatas ecclesiis et monasteriis opes restituit, Dunstanumque ab exilio ad pristinum honorem revocat, deinde ad episcopatum Wigornensem, nolentem, ut aiunt, et volentem promovit, postea ad Londinensem, tandem biennio vix transacto ad Cantuariensem archipræ-

sulatum.

B *Ecclesiam matrem esse et dominam aliarum Ecclesiarum regni sui.*

(Datum anno 959, sed hic occasione superioris concilii collocatum.)

Anno Dominicæ incarnationis 958 [cor. 950]. Ego nempe Edgarus rex Anglorum, divinaque concedente clementia monarchus, regum antiquorum Ethelberti et successorum illius, ac archiepiscoporum Brythwaldi et Athelardi statuta, et privilegia monasteriorum Kancegenum, cum venerabilis archipontificis Dunstani consultu atque concilio, ad maledictionem impiorum raptorum, imo magis Deo favente ad benevolentiam justorumque benedictionem, æterna conclusione renovamus, et in Domino summo roboramus, statuentes.

C *Ut Ecclesia Christi in Dorobernia aliarum Ecclesiarum regni nostri mater sit et domina, et cum suis omnibus perpetualiter sit ubique libera, præter expeditionem, pontis et arcis constructionem.*

EDGARI REGIS CHARTA

DE OSWADESLAU,

Hoc est de ejiciendis clericis uxoratis et introducendis monachis.

(Anno 964.)

Altitonantis Dei largiflua clementia, qui est Rex regum et Dominus dominantium, ego Edgarus Anglorum basileus, omniumque regum insularum Oceani quæ Britanniam circumjaceat, cunctarumque nationum quæ infra eam includuntur, imperator et dominus, gratias ago ipsi Deo omnipotenti regi meo, qui meum imperium sic ampliavit et exaltavit super

D regnum patrum meorum, qui licet monarchiam totius Angliæ adepti sint, a tempore Æstelstani, qui primum regum Anglorum omnes nationes quæ Britanniam incolunt sibi armis subegit, nullus tamen eorum ultra ejus fines imperium suum dilatare aggressus est. Mihi autem concessit propitia divinitas, cum Anglorum imperio omnia regna insularum Ocea-